

NOORGANIK MODDALAR

Toshkent viloyati Chinoz tumani

13-umum ta'lim maktabining kimyo fani o'qituvchisi

Kamalbekova Filura Haydarovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada noorganik moddalar, ularning ikkita katta guruhga bo'lishini, u guruhlarning ham mayda guruhlarga bo'linishi, genetik bog'lanish, genetik qatorlar haqida ma'lumot berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Noorganik, karbonat, uglerod oksid, oddiy midday, murakkab modda, tiosiyanat, selenosiyanat.

Noorganik moddalar (noorganik birikmalar) — organik bo'lmagan oddiy moddalar va kimyoviy birikmalar, ya'ni ularning tarkibida uglerod bo'lmagan moddalar. Shuningdek, ba'zi uglerodli birikmalar (karbidlar, siyanidlar, karbonatlar, uglerod oksidlari, CO va CO₂ va an'anaviy ravishda noorganik deb tasniflanadigan ba'zi boshqa moddalar. Noorganik moddalar organik moddalargagina xos bo'lgan uglerodli tuzilishiga ega emas. Barcha noorganik birikmalar ikki katta guruhga bo'linadi:

Oddiy moddalar — bir unsur atomlaridan iborat bo'ladi;

Murakkab moddalar ikki yoki undan ortiq unsurlarning atomlaridan tashkil topadi.

Oddiy moddalar fizik va kimyoviy xossalariga ko'ra, quyidagilarga bo'linadi:

asosiy metallar (Li, Na, K, Mg, Ca va b.);

nometallar (F₂, Cl₂, O₂, S, P va b.);

amfoter oddiy moddalar (Zn, Al, Fe, Mn va b.);

asl gazlar (He, Ne, Ar, Kr, Xe, Rn).

Murakkab moddalar kimyoviy xossalariga ko'ra quyidagilarga bo'linadi:

Oksidlar :

asosiy oksidlar (CaO.);

kislotali oksidlar (CO_2 , SO);
amfoter oksidlar (ZnO , Al_2O_3 va b.);
qo‘sh oksidlar (Fe_3O_4 va b.);
tuz hosil qilmaydigan oksidlar (CO , NO va b.);

Gidroksidlar ;

asoslar (NaOH , Ca(OH));

kislotalar (HNO_3);

amfoterli gidroksidlar (Zn(OH) , Al(OH) va b.);

Tuzlar:

o‘rta tuzlar (Na_2SO_4 va b.);

kislota tuzlari (NaHSO , CaHPO va b.);

asosiy tuzlar ($\text{Cu}_2\text{CO}_3(\text{OH})_2$ va b.);

qo‘sh yoki kompleks tuzlar (CaMg(CO) , Fe(CN) , KFe , (CN));

Binar birikmalar:

kislorodsiz kislotalar (HCl , H_2S va b.);

anoksik tuzlar (NaCl , CaF_2);

boshqa binar birikmalar (AlH , CaC , CS va b.)

Tarkibida uglerod bo‘lgan noorganik moddalar. Ushbu moddalar an’anaviy ravishda noorganik kimyo sohasiga tegishli hisoblanadi: Karbonatlar; Karbidlar; Ssiyanidlar; Uglerod oksidlari;

Siyanatlar:Noorganik tiosiyanatlar (tiosiyanatlar), Selenosiyanatlar; Karbonil komplekslari.

Genetik bog‘lanish - bu bir sinfga tegishli moddani boshqa sinf moddasiga aylantirish imkoniyatini aks ettiruvchi birikmalar sinflari o‘rtasidagi bog‘liqlikdir.

Genetik qator - bir xil kimyoviy unurni o‘z ichiga olgan moddalarning o‘zgarishlarini aks ettiruvchi zanjir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Рудзитис, Г. Е., Фельдман, Ф. Г. Химия. 10 класс. Базовый уровень; учебник/ Г. Е. Рудзитис, Ф. Г, Фельдман. — Просвещение, 2018. — 224 с.
2. Anorganicheskiy // Ensiklopedicheskiy slovar Brokgauza i Yefrona : v 86 t. (82 t. i 4 dop.). — SPb., 1890—1907.
3. Лидин Р. А., Молочко В. А., Андреева Л. Л., Цветкова А. А.